

พุทธวิธีการแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

Buddhist Methods for Solving Corruption in Thai Society

กิริติ กมลประเทืองกร

Kirati Kamonpratuengkorn

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม

Master of Public Administration Siam Technology College, Bangkok, 10600 Thailand

E mail: kirati319@hotmail.com

บทคัดย่อ

สังคมไทยในอดีต มีค่านิยมยึดมั่นอยู่ในคุณธรรม ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่และบ้านเมือง รักษาชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลเป็นสำคัญ ยอมเสียชีพดีกว่าเสียสัตย์ ต่อมาสังคมไทยได้ถูกครอบงำจากวัตถุนิยม และอำนาจนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ค่านิยมแบบเดิมของคนไทยเปลี่ยนไป กลายมายึดมั่นเงินและวัตถุมากกว่าคุณธรรม รอบด้านมีแต่กระตุ้นให้คนเกิดความโลภ เห็นแก่ตัว สังคมนิยมยกย่องแต่คนร่ำรวย ไม่ส่งเสริมคนดี ผู้ใดรู้สึกว่าการทำงานมานานด้วยความซื่อสัตย์ ก็ไม่เห็นจะร่ำรวย จึงเปลี่ยนมาสร้างการร่ำรวยด้วยการทุจริตคอร์รัปชัน เพราะเห็นผู้อื่นจำนวนมากรวยเร็วก็ด้วยกฏทุจริตนี้เอง สังคมไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันก็เห็นเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้ ถ้าการทุจริตนั้นส่งผลให้ตนเองได้รับประโยชน์ด้วย ปัญหาเหล่านี้จึงต้องรีบแก้ไขก่อนที่จะรุกรามแล้วทำลายสังคมและประเทศชาติไปมาก แก้ไขด้วยการให้ทุกส่วนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วม มีการตรวจสอบ ออกกฏระเบียบที่รัดกุมทันสมัย ลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง สร้างค่านิยมส่งเสริมคนดี นำหลักธรรมมาพัฒนาจิตใจเยาวชนและประชาชนทุกคน ให้เกิดปัญญาและรู้แจ้งด้วยตนเองว่า ถ้ากระทำทุจริตคอร์รัปชันตนเองจะต้องเร่าร้อนใจและรับผลตามกฎหมายทั้งชาตินี้และชาติหน้า

คำสำคัญ: พุทธวิธีการแก้ปัญหา, ทุจริตคอร์รัปชัน, สังคมไทย

Abstract

Thai society in the past, had engaged in values of honesty, integrity and commitment to their duties and country. Thai people aimed to maintain their family reputation, they intended to sacrifice their lives more than their words. But later Thai society has been dominated by materialism and authoritarianism of globalization. Therefore, the social values of Thai people has been changed, people tend to more respect money than morals. Thai people have become more selfish and greedy than ever. People respect richness and ignore goodness. They build their wealth by corruption because they saw the others became rich from corruption. Thai Society has accepted corruption as normal action and can be acceptable if the corruption could bring benefit to them. Therefore, we need

to fix this problem before it will be too late. We can provide good corporations among every parts of society including monitoring, rigid rule and regulation, serious punishment, developing young people mind by Dhamma. Moreover, there should set up public knowledge to aware of result of corruption and fraud that will be affected by the law of karma since from this life till next life.

Keywords ; Buddhist methods, Solving corruption, Thai society

บทนำ

คนไทยในอดีตแต่โบราณเป็นผู้มีมาตรฐานทางศีลธรรมสูง เป็นที่ประทับใจชาวต่างชาติมาก ดังในสมัยรัชกาลที่ 7 เมื่อ ดร.คาร์ล ซี. ซิมเมอร์แมน แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้เข้ามาสำรวจสภาพเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2473 ชื่นชมคนไทยสมัยนั้นว่า พลเมืองประเทศสยาม ไม่ปรากฏความประพฤติชั่วร้ายต่างๆ ที่อารยชนชอบประพฤติในหมู่คนไทยเลย (Zimmerman. Carle C. Siam Rural Economic Survery, 1931: 321) วิธีชีวิตคนไทยในอดีต ส่วนใหญ่จะยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมความดีตามบรรพบุรุษ เพื่อให้ชีวิตสุขสบายไม่ต้องการให้ใครเดือดร้อน ใช้ชีวิตแบบเรียบง่าย ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ชอบเข้าวัดทำบุญ มีจิตใจเมตตากรุณา เชื่อในกฎแห่งกรรม กลัวที่จะทำชั่วละอายใจที่จะทำบาป เคารพผู้มีอาวุโส ยึดถือเป็นตัวอย่างที่ดี ยึดมั่นจารีตประเพณีที่ดีงามและพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ใช้ชีวิตอย่างสันโดษตามหลักธรรม โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทางศีลธรรมของชุมชน กิจกรรมต่าง ๆ จะนิยมจัดในพื้นที่ของวัด (พระไพศาล วิสาโล, 2553: 152)

ในสมัยโบราณ ได้มีประเพณี การละเล่น ความเชื่อและตัวอย่างมากมายเพื่ออบรมสั่งสอนบุตรหลาน และผู้ที่เป็นข้าราชการ ให้ดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ต่อครอบครัวและประเทศชาติ ผู้ใดกระทำทุจริตคดโกงในสมัยนั้น ถือว่าเป็นความผิดอย่างร้ายแรง นำความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงของตนและวงศ์ตระกูลอย่างมาก สังคมจะรุมประณาม ไม่มีผู้ใดเคารพนับถือ ถ้าผู้ใดปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ มีชีวิตอย่างสันโดษ ผู้นั้นจะเป็นความภาคภูมิใจของวงศ์ตระกูล ดังตัวอย่างที่นิยมกระทำของข้าราชการก่อนเข้ารับตำแหน่งคือ พระราชพิธี ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา มีการประกอบพิธีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 พระเจ้าอู่ทอง ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เป็นวิธีหนึ่งในการควบคุมจิตใจและความประพฤติของข้าราชการ ให้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อพระประมุขของชาติ โดยได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีมาถึงปัจจุบัน (พัฒน์ นิลวัฒนานนท์, 2499: 15)

ในประวัติศาสตร์ที่เล่าขานสืบต่อกันมาถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับข้าราชการผู้มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี ที่ยอมเสียชีพดีกว่าเสียสัตย์ก็คือเรื่อง พันท้ายนรสิงห์ เป็นเรื่องของข้าราชการผู้มีความซื่อตรงต่อหน้าที่และต่อเจ้าเหนือหัว ในสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) แห่งกรุงศรีอยุธยา ที่กราบบังคมทูลยื่นยันให้ตัดศีรษะตน เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมและมิให้เป็นเยี่ยงอย่างที่ได้ทำให้หัวเรือพระที่นั่งหักในระหว่างล่องเรือเสด็จประพาส แม้จะได้รับพระราชทานอภัยโทษ

(สุกฤษ บัญทอง, 2554: 122) การปลูกต้นไม้รอบบริเวณบ้านสมัยโบราณก็เช่นกัน คนไทยนิยมปลูกต้นไม้ที่เตือนใจให้คนในบ้านรักษาแต่ความสัตย์ซื่อ เช่น ปลูกต้นไผ่ เพื่อให้สมาชิกในบ้านตั้งใจประกอบอาชีพด้วยความซื่อตรง มีคุณธรรม ไม่คดโกงเอาไรต์เอาเปรียบใคร และทำให้เกิดสิริมงคลในบ้าน ทำให้ผู้อยู่ในบ้านสุขสบาย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555) วัฒนธรรมการเล่นของเด็กไทยสมัยโบราณก็เช่นกัน มีความประสงค์ให้เกิดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ต่อตัวเองและผู้อื่น เช่น การเล่นปิดตาซ่อนหา หรือหมากเก็บอีตัก (สนม ครูท เมือง, 2535: 152) ซึ่งเป็นการปลูกฝังนิสัยให้มีความซื่อสัตย์ตั้งแต่เยาว์วัย เป็นต้น โดยคนโบราณมักจะอบรมสั่งสอนบุตรหลานอยู่เสมอว่า “ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน”

แต่สังคมไทยในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงตรงข้ามกับประเพณีและความเชื่อถือดังกล่าว สังคมไทยเต็มไปด้วยการคดโกงหรือคอร์รัปชัน เป็นที่เลื่องลือไปทั่วโลก รับรู้ในทุกวงการและทุกระดับ ได้มีบริษัทที่ปรึกษาความเสี่ยงทางการเมืองและเศรษฐกิจ (เพิร์ค) ได้เคยทำการสำรวจความเห็นนักธุรกิจต่างชาติในปี 2552 ผลการสำรวจพบว่า ประเทศไทยมีการทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุดเป็นอันดับ 2 ของกลุ่มเอเชีย รองจากประเทศอินโดนีเซีย (องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย, 2552: 32) แสดงให้เห็นว่า คนไทยในปัจจุบันมีศีลธรรมต่ำลงอย่างมาก ไม่นิยมส่งเสริมคนดี จะนิยมแต่ผู้มีเงินหรือมีชื่อเสียงยิ่งแข่งขันมากยิ่งกระตุ้นให้คนเห็นแก่ตัวให้ร้ายร้ายทางลัด เช่น กระทำทุจริตคอร์รัปชัน ผลการสำรวจความคิดเห็นของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เอแบค) พบว่า ในปัจจุบัน พฤติกรรมการคอร์รัปชัน มีคนไทยร้อยละ 68.5 สามารถยอมรับได้ ถ้ารัฐบาลคอร์รัปชันแล้วตนเองได้รับผลประโยชน์ นับวันคนไทยจะรู้สึกเคยชินกับการคอร์รัปชัน และไม่ต้องการไปขัดแย้งกับผู้มีอิทธิพลที่เหนือกว่าตนในทุกด้าน (ประภัสสร เสวิกุล, 2555: 2) การคอร์รัปชันจึงเป็นปัญหาเรื้อรังและรุนแรงในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย เสมือนดังพยาธิที่ฝังตัวในร่างกายมนุษย์ คอยสูบอาหารที่มนุษย์บริโภคเข้าไป ส่งผลให้ร่างกายเป็นโรคขาดอาหาร สุขภาพอ่อนแอเกิดเจ็บป่วยและทำให้เสียชีวิตได้โดยง่าย

ความหมายของคำว่า “ทุจริต” และ “คอร์รัปชัน”

ทุจริต (Dishonesty) กฎหมายไทย ให้ความหมายคำว่า “ทุจริตเกี่ยวกับหน้าที่” ไว้ว่า หมายถึง การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือในพฤติการณ์ที่อาจทำให้ผู้อื่นเชื่อว่า มีตำแหน่งหรือหน้าที่ ที่ตนมิได้มีตำแหน่งหรือหน้าที่นั้น หรือใช้อำนาจหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีชอบ (ฝ่ายวิชาการสุตราพิศาล, 2542: 4)

คอร์รัปชัน (Corruption) หรือเรียกว่า “ฉ้อราษฎร์บังหลวง” มีความหมายครอบคลุมพฤติกรรมดังต่อไปนี้ (พัฒนา ยาวีราช, 2549: 137)

- 1) เป็นการกระทำที่ขัดต่อความซื่อสัตย์ คุณธรรมความดีหรือศีลธรรม
- 2) เป็นการกระทำที่ผิดทำนองคลองธรรม กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย
- 3) เป็นการกระทำที่ถือว่าไม่บริสุทธิ์
- 4) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเงิน ทรัพย์สินหรือสิ่งล่อใจอย่างอื่น

ประเภทของการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

นักวิชาการได้แบ่งการคอร์รัปชันออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) การคอร์รัปชันระดับบุคคล เป็นการคอร์รัปชันของบุคคลในระดับขั้นพื้นฐาน ที่มีอยู่ทั่วไปในกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในและภายนอก อันได้แก่ ความย่อหย่อนในศีลธรรม และคุณธรรม ความขาดแคลนรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ความอยากได้ใคร่ดี ความกลัวว่าจะน้อยหน้าคนอื่น การแข่งขันในทางวัตถุ ความมั่งคั่ง ความเคยชิน และความคิดว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ ใครๆ เขาก็ทำกันทั้งนั้น โดยเริ่มจากการรับหรือเรียกร่องสินน้ำใจ คำน้ำร้อนน้ำชา ค่าซื้อความสะดวก เงินใต้โต๊ะ เพื่อให้เรื่องต่างๆ ดำเนินไปด้วยความสะดวกและรวดเร็วไม่ติดขัด หากไม่ได้รับเงินพิเศษหรือการเลี้ยงดูปูเสื่อ ก็จะดึงเรื่องหรือกลั่นแกล้งให้เกิดความล่าช้าหรือความเสียหาย

2) การคอร์รัปชันระดับสถาบัน คอร์รัปชันได้แพร่ขยายเข้าไปสู่สถาบัน กลายเป็นประเพณีปฏิบัติขององค์กร โดยเฉพาะบางองค์กรซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพ่อค้า นักธุรกิจ และประชาชน เกิดเป็นระบบหน้าม้าที่รับติดต่อกับองค์กรเหล่านั้นแทนประชาชน เกิดการกินหัวคิวสินบน การส่งส่วย การฮั้วการประมูล ไปจนถึงลูกเล่นพลิกแพลงต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากคอร์รัปชันในระดับสถาบันจะทำงานเป็นทีม มีการแบ่งหน้าที่และผลประโยชน์กันอย่างเป็นขบวนการ ซึ่งมีเมื่อปล่อยทิ้งไว้นานเข้า ก็เป็นการยากที่จะถอนยวงหรือสืบสาวไปถึงตัวใหญ่

3) การคอร์รัปชันในรูประบบ เป็นคอร์รัปชันที่อันตรายที่สุด ซึ่งมักจะเป็นการร่วมมือกันของฝ่ายคอร์รัปชันเชิงนโยบาย หรือคอร์รัปชันเชิงบริหาร เป็นการโกงในระดับชาติโดยนักการเมืองที่ทำหน้าที่บริหารประเทศ ตัวอย่างที่เห็นได้บ่อย ก็คือโครงการอภิมหาโปรเจ็คต์ต่าง ๆ การกำหนดคุณสมบัติของการจัดซื้อจัดจ้างให้ตรงกับของหรือบริษัทที่แอบตกลงกันไว้ล่วงหน้าแล้ว หรือที่เรียกว่าลือคสเป็ค รวมถึงการเรียกเงินปากถุงหรือเปอร์เซ็นต์สำหรับการเซ็นอนุมัติโครงการต่างๆ การดักซื้อที่ดินในราคาถูกเพื่อจะได้โกงราคาขายให้รัฐ ก่อนมีการสร้างถนนหรือสถานที่ราชการ เป็นต้น (ประภัสสร เสวิกุล, 2554: 10)

การคอร์รัปชันตามลักษณะของการกระทำผิด มีดังนี้ (สนธยา ยาพิณ, 2552: 20)

- 1) การรับสินบนโดยตรง
- 2) ร่ำรวยผิดปกติ โดยไม่สามารถอธิบายที่มาของทรัพย์สินได้
- 3) ใช้อิทธิพลทางการเมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์อาชญากร
- 4) ผู้มีหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย มีส่วนร่วมในธุรกิจขององค์การอาชญากร
- 5) ผ่าฝืน หลีกเลียง บิดเบือน ระเบียบหรือข้อบังคับ
- 6) จูงใจ เรียกร่อง บังคับ กลั่นแกล้งเพื่อประโยชน์ตน
- 7) สมยอม รู้เห็นเป็นใจ เพิกเฉย หรือละเว้นการกระทำที่ต้องปฏิบัติ
- 8) ยักยอก เบียดบัง ทรัพย์สินของราชการ
- 9) ปลอมแปลง หรือกระทำการอันเป็นเท็จ
- 10) มีผลประโยชน์ร่วมกันในกิจกรรมตามหน้าที่ ซึ่งบันดลประโยชน์ให้ได้

นอกจากการคอร์รัปชันในลักษณะข้างต้น ยังมีพฤติกรรมบางอย่างที่อาจเรียกได้ว่าเป็นการกระทำอยู่ในข่ายคอร์รัปชันได้ คือ

1) การทำงานไม่เต็มเวลา มาทำงานสาย กลับจากที่ทำงานก่อนเวลา เอาเวลาไปทำงานที่อื่น มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชน กลายเป็นเรื่องปกติของบางคน การทำงานไม่เต็มเวลา ถ้าเกิดในหน่วยงานภาครัฐ จะมีผลกระทบอย่างมากต่อความรู้สึกของประชาชน จะถูกมองจากประชาชนว่า เป็นการคอร์รัปชันเวลา (time corruption) เบียดบังเวลาราชการ แต่รับเงินเดือนเต็มเวลา (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2537: 87)

2) การปั่นหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ โดยทำให้ราคาหุ้นสูงกว่าที่ควรจะเป็น เพื่อจะได้กำไรในราคาสูงจากการขายหุ้นในช่วงตลาดหุ้นเริ่มคึกคัก ปั่นหุ้นเมื่อจังหวะอำนวยในช่วงหุ้นเข้าตลาดใหม่ ๆ กดราคาหุ้นให้ต่ำลงเพื่อให้รายอื่นเทขายหุ้นในราคาถูก แล้วปั่นหุ้นที่สะสมในมือให้ราคาสูงขึ้น (วีระพงษ์ บุญโญภาส, 2544: 55)

3) การนำทรัพย์สินทางปัญญาของผู้อื่นไปใช้ เช่น การทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน ให้เช่าหรือสำเนา ซีดี วีซีดี ดีวีดี ข้อมูลทางวิชาการที่เป็นวรรณกรรมของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ (สีบวงศ์ วิชัยลักษณ์, 2542: 2)

ความจริงแล้ว การคอร์รัปชันยังมีวิธีอีกมากมาย ได้มีการฝังรากลึกลงในสังคมไทย ผู้คนทั่วไปเห็นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน และยินยอมที่จะเสียเงินเพื่อซื้อความสะดวก สิทธิพิเศษ หรือตัดความรำคาญ ได้เกิดความคิดชนิดกินตามน้ำว่า เข้าเมืองตาหลิ่วก็หลิ่วตาตาม ตัวเล็กกินไก่ตัวใหญ่กินข้าง คนโกงที่เก่งดีกวาคณซื้อที่ทำงานไม่เป็น การกระทำและความคิดเหล่านี้ เป็นเหตุให้สังคมไทยเป็นสังคมคอร์รัปชันเกือบจะสมบูรณ์

การคอร์รัปชันมิได้ส่งผลดังที่ได้กล่าวเท่านั้น ยังส่งผลทำให้ถนน สะพาน อาคาร และสิ่งก่อสร้างของรัฐตามโครงการต่างๆ ไม่มีคุณภาพเท่าที่ควร เพราะผู้รับเหมาจำต้องลดมาตรฐานบางอย่างลงเพื่อทดแทนเงินเบี้ยบ้ายรายทางที่ต้องจ่ายไป ซึ่งนั่นย่อมเสี่ยงถึงความปลอดภัยและเพิ่มค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุง ส่วนในภาคอุตสาหกรรม เมื่อผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินพิเศษแก่ขบวนการคอร์รัปชัน จำเป็นต้องเพิ่มราคาสินค้าที่ขาย ทำให้ผู้บริโภคต้องซื้อสินค้าในราคาที่สูงขึ้นตามไปด้วย

สาเหตุที่ทำให้เกิดทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

การครอบงำจากวัฒนธรรมและอำนาจนิยม

การขยายตัวของระบบทุนนิยมอย่างไม่มีขีดจำกัด ได้ทำให้เงินเข้ามามีบทบาทในชีวิตของผู้คนจนกลายเป็นเป้าหมายของชีวิต ความร่ำรวยกลายเป็นความปรารถนาสูงสุดของผู้คน ไขแต่เท่านั้นเงินยังกลายเป็นตัววัดคุณค่าของทุกสิ่ง กลายเป็นสื่อกลางความสัมพันธ์ในทุกมิติ กล่าวคือความรักของพ่อแม่หรือของคู่รัก ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อาจารย์กับนักศึกษา หมอกับคนไข้ ก็ต้องอาศัยเงินเป็นตัวเชื่อม หากใช้น้ำใจตั้งแต่ก่อนไม่ นอกจากนั้นการยกย่องเงินเป็นใหญ่ยังทำให้เกิดธุรกิจด้านอบายมุขมากมาย รวมทั้งสื่อมวลชนที่ส่งเสริมค่านิยมผิดๆ ที่สวนทางกับศีลธรรม สังคมไทยยังเป็นสังคมที่นิยมใช้อำนาจในการแก้ปัญหา รัฐบาลและระบบราชการเป็น

แบบอย่างของการใช้อำนาจมากกว่าคุณธรรมหรือความรู้ ทำให้เกิดวัฒนธรรมแบบอำนาจนิยมในทุกระดับและทุกสถาบัน รวมทั้งครอบครัว โรงเรียนและวัด ยิ่งใช้อำนาจมากเท่าไรจริยธรรมก็ถูกละเลยมากเท่านั้น จนเกิดค่านิยมแสวงหาอำนาจโดยไม่สนใจว่าจะถูกต้องชอบธรรมหรือไม่

ความล้มเหลวของสถาบันทางศีลธรรม

สถาบันทางศีลธรรม อันได้แก่ ครอบครัว ชุมชน วัด และโรงเรียน เคยมีบทบาทอย่างมากในการควบคุมและการกล่อมเกล่าสำนึกทางศีลธรรมแก่ผู้คน แต่เมื่อเงินเข้ามามีบทบาทต่อผู้คนอย่างมาก สัมพันธภาพที่เคยแน่นแฟ้นก็แปรเปลี่ยนไป เนื่องจากเศรษฐกิจและวิถีชีวิตแบบใหม่ทำให้ผู้คนอยู่กับแบบตัวใครตัวมัน ประกอบกับผู้คนหันไปพึ่งหน่วยงานของรัฐมากขึ้น ทำให้ความจำเป็นที่จะต้องพึ่งชุมชนตั้งแต่ก่อนลดน้อยลง ในทำนองเดียวกันความเหินห่างระหว่างฆราวาสกับพระภิกษุ เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วัดมีบทบาทน้อยลง อิทธิพลของเงินทำให้พระสงฆ์ย่อหย่อนในวัตรปฏิบัติ และไม่สามารถเป็นแบบอย่างในทางศีลธรรมได้ วัดก็กลายเป็นแหล่งสอยพาณิชย์และตลาดค้าบุญไป

การเมืองที่ไม่โปร่งใส

ระบบการเมืองที่มีช่องโหว่สามารถก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมหลายประการ เช่น การเมืองที่ไม่โปร่งใส เปิดโอกาสให้มีการทุจริตคอร์รัปชัน หรือเปิดช่องให้ผู้มีอิทธิพลใช้เงินสร้างฐานอำนาจจนเข้ามาเป็นรัฐบาลได้ ทำให้มีการใช้อำนาจมืดเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตัว เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การให้สัมปทานแก่พวกพ้อง การอนุมัติโครงการที่ให้ผลประโยชน์ตอบแทนหรือค่าคอมมิชชั่นแก่ตน ไปจนกระทั่งการลอบสังหารคนที่ขัดผลประโยชน์ของตน ขณะเดียวกันระบบการเมืองที่รวบอำนาจเข้าส่วนกลางหรือระบบเผด็จการ ก็ทำให้การตรวจสอบถ่วงดุลทั้งจากพรรคการเมืองฝ่ายค้านหรือจากสังคมเป็นไปได้ยาก การใช้อำนาจในทางฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตัว ทั้งโดยผู้มีอำนาจและพวกพ้องบริวารจึงเกิดขึ้นได้ง่าย กลายเป็นค่านิยมที่ผู้คนเลียนแบบกันทั่วทั้งประเทศ

ระเบียบสังคมที่ไร้รางวัล ส่งเสริม หรือบีบบังคับให้คนเห็นแก่ตัว

นอกจากระบบเศรษฐกิจที่ทำให้คนเห็นแก่ตัวแล้ว ยังมีระบบต่างๆ ในสังคมที่ทำให้ผู้คนแก่งแย่งกันมากขึ้น เช่น ระบบจรรยาที่ไม่เคร่งครัดกฎเกณฑ์ ระบบราชการที่ไม่เอื้อให้คนทำดี แต่เปิดช่องให้มีการทุจริตอย่างง่ายดาย หรือระบบยุติธรรม ซึ่งไม่โปร่งใสและอยู่ใต้อำนาจเงิน ทำให้คนมีเงินไม่สนใจที่จะทำตามกฎหมาย เพราะเชื่อว่าสามารถใช้เงิน “อุด” ได้ ไม่เพียงแต่จะบีบบังคับให้คนเห็นแก่ตัวเท่านั้น หากยังให้ “รางวัล” แก่คนที่ทำเช่นนั้นด้วย เช่น คนที่ไร้น้ำใจจะไม่หยุดให้แกคนข้ามทางม้าลาย คนที่แข่งคิวสามารถได้ตัวรถหรือตัวที่นั่งก่อนใครๆ คนที่ทุจริต ซื่อตำแหน่งสามารถเลื่อนขั้นกว่าใครๆ ใครที่ซื้อของหนีภาษีได้ก็เป็นที่ยกย่องว่าเก่ง คนที่ขายยาบ้าค้าผู้หญิง นอกจากจะไม่ถูกตำรวจจับเพราะมีเส้นสายหรือให้สินบนเจ้าหน้าที่แล้ว ยังร่ำรวยขึ้นอย่างรวดเร็ว ในระบบเหล่านี้มีแต่ทำให้คนเห็นแก่ตัวและเอาเปรียบกันมากขึ้น (พระไพศาล วิสาโล, 2553: 152)

ประชาชนส่วนใหญ่ถูกครอบงำด้วยข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง จากคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

คนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองมากกว่า จะครอบงำข่าวสารให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน ให้คิดว่าการคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติในสังคมไทย ไม่สามารถแก้ไขได้ ในเมื่อทุกรัฐบาลก็มีคอร์รัปชัน การทำงานแล้วช่วยให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้าก็ยิ่งดีกว่ารัฐบาลที่ทำงานไม่เป็น ประชาชนส่วนใหญ่มีการคิดหาว่า ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเป็นเรื่องการกระทำและเน้นการเอาผิดเป็นรายบุคคล แต่ยังไม่มีการเมือง นักวิชาการหรือองค์กรประชาชนใดเสนอแนวทางแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเป็นระบบอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดคอร์รัปชันครั้งใหม่ ที่มาจากคนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจมากกว่า จึงไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดทุจริตคอร์รัปชันแก่ส่วนรวม (วิทยา เชียงกุล, 2555)

การริบวัฒนธรรมแห่งความละโมภ เป็นวัฒนธรรมที่กระตุ้นความละโมภของผู้คน ทำให้เกิดความต้องการอย่างไม่มีขีดจำกัด ได้เท่าไรก็ไม่รู้จักพอ ก่อให้เกิดการเอาไรต์เอาเปรียบการคอร์รัปชัน การตัดดวงประโยชน์จากทรัพยากรอย่างไม่บันยะบันยังจนถึงจุดวิกฤต ทุกสิ่งทุกอย่างถูกแปรให้เป็นสินค้า ไม่เว้นกระทั่งผู้หญิง เด็ก ประเพณี และสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา (พระไพศาล วิสาโล, 2552)

อุปนิสัยคนไทยโดยทั่วไปจะรักสันโดษ มีชีวิตอย่างง่าย ๆ ไม่ชอบเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับความวุ่นวาย โดยเฉพาะเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน ตามคำพูดที่ว่า “ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” และ “รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี” แม้จะรู้ว่า การทุจริตต่อสังคมไทยเป็นเรื่องไม่ดี แต่จะไม่ลุกขึ้นมาต่อต้านอย่างโดยตรง จะรู้สึกเฉยชิน และจะเป็นการดีถ้าการทุจริตคอร์รัปชันนั้นทำให้ตนได้รับประโยชน์ไปด้วย (ประภัสสร เสวิกุล, 2555)

สาเหตุอื่นที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่ล้าสมัย มีขั้นตอนมาก ทำให้มีช่องว่างจากกฎระเบียบ ระบบข้อมูลที่ล้าสมัย ขาดการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเปิดเผย ไม่ได้ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ระบบเงินเดือนที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ระบบพัฒนาคุณภาพคนล้มเหลว ระบบอุปถัมภ์เข้มแข็งกว่าระบบคุณธรรม ระบบบังคับการลงโทษผู้กระทำผิดไม่ศักดิ์สิทธิ์ ขาดกลไกการติดตามและประเมินผล เป็นต้น (มานี ไชยธีรานูวัฒนาศิริ, 2555)

ผลที่ได้รับของการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

ทำให้คนกลุ่มน้อยเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากทรัพยากรของส่วนรวม การเมืองขาดการพัฒนาให้เป็นประชาธิปไตย ส่งผลให้ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพ และได้รับความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากร เช่น เมื่อมีการทุจริตมาก ก็จะเหลืองบประมาณในการพัฒนาต่าง ๆ ลดลง สิ่งที่ทำไปแล้วจะมีคุณภาพต่ำลง อายุการใช้งานน้อยลง ต้องซ่อมแซมบ่อยและก่อผลเสียอีกหลายด้านตามมา

ทำให้เกิดการผูกขาด ไม่เป็นการแข่งขันอย่างเป็นธรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเกิดความอ่อนแอ ด้อยพัฒนา ไม่สามารถแข่งขันกับชาติอื่นได้ ทำให้เยาวชนและประชาชนทั่วไป มีค่านิยมยอมรับการทุจริตมากขึ้น โดยเฉพาะถ้าตนเองมีส่วนได้รับผลประโยชน์ สังคมมีค่านิยมยกย่องบุคคลที่ประสบความสำเร็จหรือผู้ที่ร่ำรวยเป็นสำคัญ

โดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะสำเร็จหรือร่ำรวยมาด้วยวิธีใด (วิทยา เชียงกุล, 2555)

ทำให้เยาวชนและประชาชน มีค่านิยมเห็นแก่ตัวและจะช่วยเหลือเฉพาะพวกของตน ทำอะไรคำนึงแต่ประโยชน์ต่างตอบแทน สนใจแต่ประจบสอพลอนาย คอยแต่ส่งส่วย หน้าใหญ่ ใจโต ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ชอบของขวัญของพริ ของฝากติดไม้ติดมือ อยู่แบบมือใครยาวสาวได้สาวเอา (มานี ไชยธีรานุกวัฒนาศิริ, 2555)

ตามหลักพุทธศาสนา ผู้กระทำการทุจริตคอร์รัปชันต้องรับโทษตามกฎหมายแห่งกรรม ที่จะให้ผลในชาตินี้หรือชาติหน้า การให้ผลในชาตินี้ เช่น จะตายอย่างไม่มีสติ ใกล้ตายจะนึกเห็นแต่ภาพที่ทุจริต ที่ให้ผลในชาติหน้า เช่น ถ้าได้เกิดเป็นมนุษย์ ก็มีแต่เดือดร้อนเรื่องทรัพย์สินหรือเป็นผู้มีฐานะยากจน ถ้าไม่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ก็ต้องไปเกิดในอบายภูมิเป็นเปรต อสุรกาย สัตว์นรก หรือสัตว์เดียรัจฉาน ต่อไป (ปฐมรัตน สุชียามานนท์, 2548: 37)

แนวทางแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย

จะต้องกระทำอย่างจริงจังทั้งภาครัฐและเอกชน โดยใช้หลักการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้ การมีส่วนร่วมของทุกส่วนในสังคม ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่ต้องร่วมมือกันในการรายงานข้อมูล ติดตามตรวจสอบและเผยแพร่ให้สาธารณะได้ทราบ ถ้าพบว่าผู้ใดกระทำผิดให้นำผู้กระทำผิดไปลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม

การทำให้การบริหารงานในทุกองค์การมีความโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล โดยเปิดเผยขั้นตอนการทำงานให้ผู้มาติดต่อได้ทราบ มีระยะเวลาชัดเจนในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน มีกฎระเบียบน้อยที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้มาติดต่อ มีการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ให้น้อย เพื่อเปิดโอกาสไม่ให้เกิดความหวาดหวั่นที่หาข้ออ้าง ที่จะเรียกร้องผลประโยชน์ตอบแทนจากผู้มาติดต่อ

ผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องมีความรับผิดชอบและพร้อมสำหรับให้ตรวจสอบ การตรวจสอบต้องสามารถกระทำได้ทั้งภายในและภายนอกองค์การ ให้ผู้ดำรงตำแหน่งในตำแหน่งที่มีโอกาสจะใช้อำนาจไปในทางมิชอบ ต้องแจ้งบัญชีทรัพย์สินของตน ทั้งก่อนและหลังดำรงตำแหน่งต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบ เปิดให้มีการตรวจสอบจากสาธารณะ มีองค์กรอิสระที่มีอำนาจเพียงพอในการติดตามตรวจสอบผู้กระทำผิด ถ้าพบก็สามารถนำมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม

ยึดหลักนิติธรรม โดยยึดหลักกฎหมายที่มีความชอบธรรมและมีความเป็นสากล

มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต้องเป็นไปโดยเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคล หรือบุคคลเป็นการเฉพาะ เช่น มีนโยบายนำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารเกี่ยวกับที่ดิน หรืองานตุลาการ

ต้องแก้ไขที่ “คน” และ “ระบบ” ควบคู่กันไป การแก้ไขที่ “คน” ก็โดยให้มีการศึกษาอบรมศีลธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ เพื่อปลูกฝัง ความซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย และค่านิยมอื่น ๆ ที่ถูกต้อง สร้างกระแสทางสังคมที่ดีงาม ส่งเสริมยกย่องคนดีทางสื่อต่าง ๆ คัดเลือกบุคลากร ต้องเน้นคุณธรรมควบคู่กับความรู้ ผู้บริหารต้องทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี มีหลักสูตรพัฒนาจิตใจและความโปร่งใสอย่างต่อเนื่อง ส่วนการแก้ไขที่ “ระบบ” ต้องปรับปรุงระบบการทำงานให้คล่องตัว ลดขั้นตอนให้น้อยลง ตรวจสอบได้ ด้วยวิธีการจัดการสมัยใหม่ ปรับปรุงแก้ไข

ระเบียบกฎหมายไม่ให้ซ้ำซ้อน มีระบบการตรวจสอบ การประเมินภายในอย่างจริงจัง ให้มีส่วนร่วมและตรวจสอบจากสังคมและองค์กรต่าง ๆ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงาน การกำหนดอัตราเงินเดือนและการแต่งตั้งต้องสอดคล้องกับค่าครองชีพในสังคม ใช้คุณธรรมและการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง โดยไม่เลือกปฏิบัติ (วิทยา เชียงกุล, 2555)

นำหลักธรรมเกี่ยวกับโภคะทรัพย์และยกย่องคนดีให้ผู้คนในสังคมได้ปฏิบัติ ดังนี้

1) ในระดับบุคคล ควรดำเนินตามพุทธปฏิบัติที่นิยมยกย่องคนมั่งมีทรัพย์ เฉพาะผู้ที่ร่ำรวยขึ้นมาด้วยความขยันหมั่นเพียร สุจริตชอบธรรม และใช้ทรัพย์นั้นไปในสิ่งดีงาม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ยกย่องคนดีมีประโยชน์เหนือความมั่งมีทรัพย์

2) ในระดับสังคม ตามหลักพุทธศาสนา ทรัพย์เป็นอุปกรณ์หรือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ชีวิตอยู่ได้ ไม่ใช่จุดหมายสูงสุดของชีวิต ทรัพย์เป็นเพียงเครื่องช่วยให้มีความสะดวกสบายขึ้นในการดำเนินชีวิต ส่วนที่เหลือก็ควรนำไปช่วยเหลือสังคมให้สะดวกสบายด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลส่วนมากยิ่งร่ำรวยขึ้น แต่สังคมยิ่งเสื่อมโทรมลง แสดงว่า มีการปฏิบัติผิดต่อทรัพย์ ไม่ซำสังคมก็แตกแยกกระส่ำระสาย

3) ในระดับรัฐ พุทธศาสนามองเห็นความสำคัญของทรัพย์ในสังคมชาวโลกว่า ความจนเป็นความทุกข์ในโลก ความยากไร้เป็นสาเหตุก่อให้เกิดอาชญากรรมและความชั่วร้ายต่างๆ ในสังคม เช่นเดียวกับความโลภ และถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ปกครองบ้านเมือง ที่จะต้องคอยเอาใจใส่ดูแลจัดสรรปันทรัพย์ให้แก่เหล่าชนผู้ไร้ทรัพย์ ไม่ให้มีคนจนยากขัดสนในแผ่นดิน โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การป้องกันไม่ให้มีอธรรมการ คือ การกระทำ และวิธีการที่ไม่ชอบธรรม ไม่เป็นธรรม การเอาัดเอาเปรียบกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542: 14)

นำหลัก ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 คือ ปกครองควบคุมจิตใจมนุษย์ไว้ให้อยู่ในความดี มีให้ละเมียดศีลธรรม และให้อยู่กันด้วยความเรียบร้อยสงบสุข ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย มี 2 คือ 1) หิริ ความละอายบาป ละอายใจต่อการทำชั่ว และ 2) โอตตปปะ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วและผลของกรรมชั่ว (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 20)

นำหลัก สุจริต 3 คือ ประพฤติดี ประพฤติชอบ ประกอบด้วย 1) กายสุจริต ความประพฤติชอบด้วยกาย คือ งดเว้นตรงข้ามกับปาณาติบาต อทินนาทานและกาเมสุมิจฉาจาร 2) วาสุจริต ความประพฤติชอบด้วยวาจา คือ ประพฤติตรงข้ามกับมุสาวาทา ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา และสัมผัปปลาปะ และ 3) มโนสุจริต ความประพฤติชอบด้วยใจ คือ ประพฤติถอนภิชฌา อพยาบาท และสัมมาทิฎฐิ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: 10)

นำหลักธรรมอื่น ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้เคยแสดงไว้อยู่เสมอให้สังคมปฏิบัติ เพื่อไม่ให้มีการเบียดเบียนด้วยกาย วาจา ใจซึ่งกันและกัน เช่น 1) ความสันโดษ คือ การรู้จักพอ ไม่โลภไม่ทะเยอทะยานเกินฐานะ 2) ความมีสติ คือ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 3) การรู้จักทำแต่กรรมดี ประกอบแต่กุศลกรรมอยู่เป็นประจำ 4) การมีปัญญาใคร่ครวญในสิ่งที่ชอบ คบแต่เพื่อนดี คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจต่อกัน เป็นต้น

บทสรุป

การแก้ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในสังคมไทย ลำดับแรกต้องพัฒนาสังคมให้มีความบริสุทธิ์และยุติธรรม ไม่แบ่งสีแบ่งพวก สนับสนุนยกย่องคนดี ลงโทษผู้ทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง โดยไม่คำนึงว่าเป็นพวกหรือญาติพี่น้อง ปลุกฝังให้เด็กและเยาวชนมีค่านิยมว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นสิ่งไม่ดี เป็นบาปกรรม ไม่ยกย่องคนร้ายที่ได้มาจากการทุจริต ความเป็นจริงสังคมจะหวังแต่แสวงหาผู้นำที่ดีมีคุณธรรม มาเป็นผู้นำประเทศหรือองค์กรแต่อย่างเดียวยังไม่ได้ เพราะส่วนหนึ่งการมีศีลธรรมในตัวบุคคลใด ย่อมอยู่ภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น ไม่มากก็น้อย ปัจจัยทางสังคมก็มีได้มีความเป็นกลางทางศีลธรรม บางอย่างก็เป็นมิตรกับความดี บางอย่างก็เป็นปฏิปักษ์กับความดี แมื่อก่อนมาเป็นผู้นำจะเป็นคนดีเพียงใด หากอยู่ภายใต้ระบบที่ไม่โปร่งใสหรือมีการรวมศูนย์เบ็ดเสร็จ ก็อาจกลายเป็นผู้นำที่ลุแก่อำนาจ ถ้าไม่ทุจริตเองก็ต้องยอมให้คนอื่นทุจริต ถ้าไม่ยอมตามกลุ่มที่ทุจริตคอร์รัปชัน ตนเองก็จะอยู่ในตำแหน่งอำนาจไม่นาน จึงเป็นการยากที่จะหวังให้ผู้นำแต่ฝ่ายเดียวผลักดันให้เยาวชนและประชาชนมีศีลธรรมมากขึ้น ทุกภาคส่วนทั้งพระสงฆ์และฆราวาสต้องช่วยกัน อบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนที่ยังอบรมไม่ยาก เพื่อจะเป็นผู้ใหญ่ในสังคมไทยในวันหน้า ส่งสอนอบรมตั้งแต่คนในครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสำนักสงฆ์และวัดต่างๆ ควรจัดให้มีการอบรมสั่งสอนเผยแผ่ธรรมะทางทีวี วิทยุ สื่อออนไลน์ และหนังสือพิมพ์ให้มากๆ เพราะสื่อเหล่านี้มีอิทธิพลในการเข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวาง การได้ยินได้ฟังอยู่เสมอ จะสามารถเปลี่ยนนิสัยและความคิดของเยาวชนและผู้คนในสังคมได้

ท้ายนี้ ขอยกคำโอวาทของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก วัดบวรนิเวศวิหาร ที่แสดงธรรมเทศนา ปรากฏในเทปอบรมจิต ม้วนที่ 165/2 ครึ่งหลัง และต่อด้วย 166/1 ได้เตือนสติคนไทยให้อบรมจิตเพื่อไม่ให้เกิดการกระทำทุจริต ในตอนหนึ่งว่า “ผู้ปฏิบัติหน้าที่การงาน ต้องรักษาทรัพย์ของผู้อื่น ตลอดจนจนถึงของหลวงของแผ่นดิน เมื่อเห็นทรัพย์แล้วเกิดโลภขึ้น ถ้าใจล้มเพราะความโลภ ก็ยอมประกอบกรทุจริต คดโกงฉ้อฉลไปตามอำนาจของกิเลสในกองโลภะ นี้เรียกว่าจิตล้ม ล้มความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งอาจจะเคยตั้งใจไว้ว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริต ก็แปลว่าในขณะที่ยังไม่พบเครื่องล่อ ก็ดูเหมือนว่าจิตใจนี้ซื่อสัตย์สุจริตดีอยู่ แต่ครั้นไปพบเครื่องล่อแล้วใจก็ล้มไปเพราะความโลภ เมื่อใจล้มก็เป็นอันว่าทำทุจริตได้ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะมิได้ควบคุมจิตใจให้เป็นสมาธิ และมีที่ตั้งอยู่ในศีลตามสมควร เมื่อเป็นดังนี้จิตใจที่ขาดสมาธิก็เป็นจิตใจที่แกว่ง ที่เราเรียกว่าลำเอียง ก็เป็นความแกว่งนั่นเอง แกว่งไปด้วยอำนาจความชอบบ้าง ความชังบ้าง ความหลงบ้าง ความกลัวบ้างต่างๆ นานา จับความจริงไม่ได้ ก็ไม่เกิดปัญญา”.

องค์กรเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย. (2552). ไทยรองแชมป์คอร์รัปชันสุดในเอเชีย.
หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน. ฉบับวันที่ 9 เม.ย. 2552 ปีที่ 32 ฉบับที่ 11352 : 32.

Carle, C. Zimerman. (1931). **Siam Rural Economic Survey 1930-31**. Bangkok :
The Bangkok Times Press.